

POSTANOWIENIE

Dnia 24 września 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie z powództwa M. G.

przeciwko C. K.

o ustalenie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 24 września 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 9 lipca 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. nie obciąża skarżącego kosztami postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 9 lipca 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...), w sprawie z powództwa M. G. przeciwko C. K. o zapłatę zmienił, na skutek apelacji pozwanego, wyrok Sądu Okręgowego w (...) z 25 października 2018 r. w ten sposób, że oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach procesu stosownie do wyniku procesu.

2. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiódł powód, wskazując na naruszenie art. 83 § 1 w zw. z art. 58 § 1 k.c., art. 84 § 1 i 2 k.c., art. 535 w zw. z art. 353¹ k.c., art. 65 § 1 i 2 w zw. z art. 535 i art. 353¹ k.c., art. 328 w zw. z art. 232 zd. 2 k.p.c. i art. 236 z zw. z art. 308 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c., art. 382 w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 187 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 321 § 1 k.p.c., art. 386 § 1 k.p.c., art. 386 § 4 w zw. z art. 227 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ K.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

4. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie spełniać przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie. Tak więc, nie w każdej sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, w przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się wbrew obowiązującym regulacjom sądem trzeciej instancji. Nie jest rolą Sądu Najwyższego korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

5. Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Podał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne i potrzeba wyjaśnienia, czy w sytuacji nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji wniosku dowodowego jednej strony procesu i uwzględnienia powództwa w całości, sąd drugiej instancji, rozpoznając apelację drugiej strony od wyroku i ją uwzględniając w całości, może zmienić zaskarżony wyrok i orzec merytorycznie bez uprzedniego dopuszczenia pominiętego dowodu w postępowaniu odwoławczym w sytuacji, gdy jego treść wskazuje na istotne okoliczności dla sprawy na korzyść strony przeciwnej, czy też powinien wówczas taki dowód przeprowadzić sam z urzędu, ewentualnie czy powinien, uwzględniając apelację, zaskarżony wyrok uchylić i przekazać sprawę sądowi pierwszej instancji celem przeprowadzenia tegoż dowodu, by zagwarantować stronom prawo do późniejszej instancyjnej kontroli postępowania dowodowego i należytego wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności dla sprawy.

Skarga kasacyjna jest też oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd Apelacyjny nie rozpoznał istoty sporu poprzez nieuwzględnienie okoliczności działania przez powoda pod wpływem błędu ze strony pozwanego w zakresie skutków zawarcia umowy nabycia spornej koparki w Niemczech.

Sąd Najwyższy wskazuje przede wszystkim, że łączenie przesłanki oczywistej zasadności skargi z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego lub potrzeby wykładni przepisów budzi poważne zastrzeżenia. Jednoczesne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi występującymi w sprawie wątpliwościami prawnymi (zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawa) generalnie wyklucza możliwość przyjęcia oczywistej zasadności skargi. Przesłanki uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zawarte w pkt 1 i 4 art. 398⁹ § 1 k.p.c. najczęściej wzajemnie się wykluczają: jedna uzasadnia przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na interes publiczny (pkt 1), a druga - z uwagi na interes prywatny skarżącego (pkt 4). Trudno sobie bowiem wyobrazić sytuację, w której wyrok jest oczywiście wadliwy, a jednocześnie

w sprawie występuje tak poważna wątpliwość prawna, że wymaga interwencji i rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy.

6. Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego wskazanie jako przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) nakłada na skarżącego obowiązek nie tylko sformułowania tego zagadnienia, ale, co istotne, przedstawienia wyczerpującej argumentacji, wykazania, że jest to zagadnienie nowe dotychczas nierozstrzygnięte, oraz że jego precedensowy charakter będzie miał znaczenie przy rozstrzyganiu spraw podobnych przez sądy powszechne. Uzasadnienie zatem tej przesłanki wymaga od skarżącego szczególnej staranności w wykazywaniu „istotności” zagadnienia, które musi mieć charakter prawny.

Skarżący nie sprostął powyższym wymaganiom, zaś rolą Sądu Najwyższego nie jest poszukiwanie okoliczności, które uzasadniałyby przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Problematyka wskazana w skardze była już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, który wyjaśnił, że przyjęta w polskiej procedurze apelacja pełna *cum beneficio novorum* polega na tym, że sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd pierwszej instancji. Tym samym, postępowanie apelacyjne - choć odwoławcze - ma charakter merytoryczny, a z punktu widzenia metodologicznego stanowi dalszy ciąg postępowania przeprowadzonego w pierwszej instancji. Dokonanie przez sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych umożliwia temu sądowi ustalenie podstawy faktycznej i prawnej wyroku, a więc dobór właściwego przepisu prawa materialnego, jego wykładnię oraz podjęcie aktu subsumcji. Zgodnie z podstawowymi zasadami procesowymi określającymi relacje między stroną a sądem (*da mihi factum, dabo tibi ius* oraz *facta probantur, iura novit curia*), sąd apelacyjny powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a więc także usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji, niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji. Jeżeli dodatkowe ustalenia wiążą się z koniecznością oceny dowodów, której zaniechał w tym zakresie sąd pierwszej instancji, sąd rozpoznający sprawę na

skutek apelacji jednej ze stron powinien uzupełnić te ustalenia, wskazując dowody, na których się oparł i wyjaśnić, dlaczego uznał te dowody za wiarygodne (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 grudnia 2019 r., IV CZ 97/19, niepubl.). Postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację postępowania przed sądem pierwszej instancji, a jego przedmiotem jest także rozpoznanie zgłoszonego w pozwie żądania, nie zaś wyłącznie kontrola zaskarżonego orzeczenia. Zgodnie z brzmieniem art. 386 § 4 k.p.c. nawet potrzeba znacznego uzupełnienia postępowania dowodowego w postępowaniu apelacyjnym nie może stanowić podstawy do wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego. Może nią być tylko konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (postanowienie Sądu Najwyższego z 12 lutego 2020 r., IV CZ 12/20, niepubl.).

Tym samym próba zbudowania istotnego zagadnienia prawnego w oparciu o wątpliwości wyrażone w skardze kasacyjnej jest nieskuteczna, nie mają one bowiem waloru nowości. Należy również zauważyć, że Sąd Apelacyjny podał, że Sąd pierwszej instancji dokonał tylko częściowo prawidłowych ustaleń faktycznych i ostatecznie oparł swoje rozstrzygnięcie o tezę, że brak jest podstaw do stwierdzenia, że umowa pomiędzy stronami została zawarta w warunkach pozorności w rozumieniu art. 83 k.c. Sąd drugiej instancji szeroko uzasadnił swoje stanowisko. Skarżący nie zgadza się z taką oceną, ale samo to nie stanowi wykazania występowania w sprawie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

7. Oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z samej jej treści wynika w sposób jednoznaczny, że wskazane w skardze podstawy zasługują na uwzględnienie. Oznacza to, że z argumentów przedstawionych we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, bez konieczności dokonywania pogłębionej analizy prawnej lub czynności procesowych sądu, wynika jaskrawa sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni i niepozostawiającymi sądowi swobody oceny albo z podstawowymi zasadami orzekania obowiązującymi w demokratycznym państwie prawa. O ile bowiem do uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawy są usprawiedliwione, o tyle do przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędna jest jej oczywista zasadność w wyżej przedstawionym rozumieniu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się

również, że dla stwierdzenia, że w sprawie wystąpiła przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. skarżący powinien wskazać konkretne, naruszone przez sąd przepisy, a także powinien przytoczyć odpowiednie argumenty wyjaśniające, dlaczego te przepisy zostały, jego zdaniem, w tak ewidentny sposób naruszone (postanowienie Sądu Najwyższego z 24 września 2013 r., III SK 4/13, niepubl.).

8. Skarżący nie przedstawił dostatecznych argumentów świadczących o występowaniu w sprawie tak rozumianej oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Podał, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ponieważ Sąd Apelacyjny nie rozpoznał istoty sporu, gdyż nie uwzględnił okoliczności działania przez powoda pod wpływem błędu ze strony pozwanego w zakresie skutków zawartej przez strony umowy. O ewentualnym nierozpoznaniu istoty sprawy rozstrzyga regulacja zawarta w art. 386 § 4 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że norma powyższa znajduje zastosowanie tylko wtedy, gdy sąd pierwszej instancji w ogóle nie zbadał podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia. Nie chodzi tu natomiast o niedokładności postępowania, polegające na tym, że sąd pierwszej instancji nie wziął pod rozwagę wszystkich dowodów, które mogły służyć do należytego rozpoznania sprawy lub nie rozważył wszystkich okoliczności (wyrok Sądu Najwyższego z 5 października 2018 r., I CSK 629/17, niepubl.).

Skarżący ograniczył się do podania własnej oceny rozstrzygnięcia w zakresie możliwości przyjęcia błędu w działaniu powoda. Takie rozumowanie jest niewystarczające dla wykazania, że w sprawie doszło do kwalifikowanego, widocznego bez potrzeby głębszej analizy, naruszenia przepisów prawa.

9. Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). Ze względu na trudną sytuację materialną skarżącego Sąd Najwyższy orzekł o kosztach postępowania kasacyjnego zgodnie z art. 102 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

jw